

Obsah

Poděkování	7
Úvodem	9
1 Vymezení problematiky a základních pojmů	13
1.1 Učební úlohy jako jeden z pilířů kvality výuky a příležitostí k učení	13
1.2 Nová kultura vyučování a učení	16
1.3 Teoretická východiska	18
1.3.1 Teorie zakotveného vyučování	19
1.3.2 Teorie kognitivní flexibility	19
1.3.3 Teorie kognitivního učňovství	20
1.4 Kompetence	21
1.4.1 Širší souvislosti	21
1.4.2 Pokusy o definování kompetencí	23
1.4.3 Klíčové (nadoborové) kompetence	25
1.4.4 Mezioborové kompetence: kompetence k řešení problémů	29
1.4.5 Oborové kompetence	31
1.4.6 Kompetenční modely	32
1.4.7 Cíle geografického vzdělávání: střet odlišných tradic a přístupů?	34
1.4.8 Shrnutí	42
1.5 Problém a jeho řešení	42
1.5.1 Historické kořeny	43
1.5.2 Definice problému	45
1.5.3 Řešení problémů	46
1.5.4 Problémová situace	47
1.5.5 Typologie problémů	50
1.5.6 Faktory ovlivňující proces řešení problémů	57
1.5.7 Shrnutí	61
1.6 Problémová výuka	62
1.6.1 Didaktické přístupy založené na řešení problémů	62
1.6.2 Nálezy výzkumu týkající se didaktického využití řešení problémů	64
1.6.3 Shrnutí	66
1.7 Učební úlohy jako katalyzátory učebních procesů	67
1.7.1 Definice učební úlohy	67
1.7.2 Učební úlohy v učebnicích a ve výuce: shrnutí dosavadního stavu poznání	68
1.7.3 Problémy (jakožto) problémové učební úlohy	71
1.7.4 Vnitřní pohled na problémovou učební úlohu	75
1.7.5 Proces řešení problémových úloh	76
1.7.6 Shrnutí	80
1.8 Znalost a její význam pro řešení problémů	80
1.8.1 Deklarativní, procedurální a kontextuální znalosti	81
1.8.2 Epistemické a heuristické znalosti	82
1.8.3 Gagného klasifikace znalostí	83
1.8.4 Taxonomie znalostí dle Blooma	85
1.8.5 Problém inertních znalostí	86
1.8.6 Shrnutí	86
1.9 Příležitosti k rozvíjení kompetence k řešení problémů v učebnicích a ve výuce	87

1.9.1	Kompetence k řešení problémů a její význam pro geografické vzdělávání	88
1.9.2	Normativní model příležitosti k rozvíjení kompetence k řešení problémů v zeměpisu	91
1.9.3	Shrnutí	98
2	Výzkum problémových učebních úloh v učebnicích a ve výuce zeměpisu	99
2.1	Výzkumné otázky a jejich zdůvodnění	99
2.2	Cíle výzkumu	100
2.3	Výzkumný vzorek a jeho zdůvodnění	100
2.3.1	První část výzkumu: analýza učebnic	100
2.3.2	Druhá část výzkumu: analýza výukových situací	103
2.4	Metodika výzkumu	105
2.4.1	Design výzkumu	105
2.4.2	Výzkumné šetření 1: analýza učebnic	107
2.4.3	Výzkumné šetření 2: analýza výukových situací	116
2.4.4	Shrnutí	121
3	Výsledky výzkumu	123
3.1	Výsledky analýzy učebnic	123
3.1.1	Kapitola (možná) navíc: rozdíly a závislosti mezi jednotlivými dimenzemi teoretického modelu	127
3.1.2	Shrnutí	130
3.2	Výsledky analýzy výuky	131
3.2.1	Výuková situace č. 1: Vliv geologického vývoje na reliéf	132
3.2.2	Výuková situace č. 2: Vliv reliéfu na podnebí	135
3.2.3	Výuková situace č. 3: Vzduchové hmoty a jejich vliv na počasí	137
3.2.4	Výuková situace č. 4: Vodní stav řek a jeho determinanty	138
3.2.5	Výuková situace č. 5: Vlastnosti půd a jejich determinanty	140
3.2.6	Výuková situace č. 6: Význam a využití lesů	141
3.2.7	Výuková situace č. 7: Změny a ochrana přírodních složek krajiny	144
3.2.8	Shrnutí	145
4	Diskuse	147
4.1	Limitace výzkumu	147
4.2	Srovnání s jinými výzkumy	149
4.3	Širší interpretace výsledků	151
4.4	Oborové znalosti a kognitivní aktivizace žáků: cesta správným směrem?	156
4.5	Shrnutí	159
	Závěr	161
	Doporučení pro vzdělávací politiku, tvorbu učebnic a vzdělávací praxi	165
	Summary	169
	Literatura	171
	Analyzované učebnice	191
	Seznam obrázků	193
	Seznam tabulek	194
	Rejstřík věcný	195
	Rejstřík jmenný	201
	Ediční poznámka	209